СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

СЕРВЕТНИК Анна Геннадіївна - доктор філософії, докторантка Харківського національного університету внутрішніх справ
https://orcid.org/0009-0003-7012-0665
УДК 342.9
DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2024.3.69

Наголошено, що система суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю - це впорядкована сукупність державних, самоврядних та внутрішньо-організаційних суб'єктів, наділених відповідними контрольними повноваженнями, які у взаємодії забезпечують законність, якість, професійну відповідальність і належне здійснення нотаріальної діяльності. Особливістю цієї системи є її багаторівневий характер, поєднання публічно-правових і корпоративних засад контролю, чіткий розподіл компетенції між суб'єктами, взаємодоповнюваність форм і методів контролю, а також спрямованість не лише на виявлення порушень, а й на їх попередження та підвищення стандартів нотаріальної діяльності загалом.

Узагальнено, що система суб'єктів контролю складається із суб'єктів, функції та повноваження яких доповнюють один одного, дозволяють охопити контролем всі аспекти провадження нотаріальної діяльності та мають єдність кінцевої мети – забезпечення її відповідності законодавчим вимогам. Розглядувану систему складають: 1) суб'єкти загально-державного рівня, які поєднують в собі нормативно-регулюючі повноваження (у тому числі відносно встановлення правил здійснення нотаріальної діяльності) та окремі повноваження із здійснення контролю, який стосується розглядуваної сфери (Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів України); 2) суд як окремий суб'єкт, який здійснює контроль за законністю вчинення нотаріальних дій; 3) суб'єкти внутрішньовідомчого рівня контролю (Мін'юст та його органи); 4) суб'єкти спеціального контрою, які його реалізують в контексті поставлених перед ними завдань: а) захист суспільних правоохоронних інтересів (Національна поліція, СБУ); б) забезпечення публічних фінансових інтересів (Державна податкова служба, Державна аудиторська служба); 5) самоврядні суб'єкти (Нотаріальна Палата України); 6) безпосередньо нотаріуси та інші суб'єкти провадження нотаріальної діяльності, які здійснюють самостійний контроль за неухильним додержанням законодавчих вимог; 7) громадськість (організована та неорганізована), у тому числі засоби масової інформації. Місце кожного із перелічених суб'єктів в означеній системі визначається їх правовим статусом.

Ключові слова: система, суб'єкт, контроль, нотаріус, нотаріальна діяльність.

Постановка проблеми

Контроль за нотаріальною діяльністю є необхідною умовою належного функціонування інституту нотаріату та ефективної реалізації нотаріусами делегованих державою повноважень. З огляду на публічно-правову природу нотаріальної діяльності, держава зацікавлена у забезпеченні її законності, професійної доброчесності та відповідності встановленим стандартам, що зумовлює формування розгалуженої системи суб'єктів контролю. Сучасна модель контролю за нотаріальною діяльністю характеризується участю різних за правовою природою суб'єктів, кожен з яких наділений специфічним адміністративно-правовим статусом,

обсягом повноважень і формами впливу на нотаріальну сферу. Поєднання державного, самоврядного та внутрішньо-організаційного контролю ускладнює правову конструкцію контрольних відносин і водночас актуалізує питання чіткого визначення місця та ролі кожного суб'єкта в єдиній системі.

Стан дослідження

Окремі проблемні питання, присвячені здійсненню контролю за нотаріальною діяльністю, досліджували у своїх працях: Л.І. Вдовічена, Т.Г. Грица, М.С. Долинська, Я.Л. Коломієць, В.К. Матвійчук, Ю.В. Нікітін, Т.П. Устименко, Н.О. Чучкова, В.Г. Шишленко та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованим є питання окреслення кола системи суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю.

Мета та завдання дослідження

Мета статті полягає у тому, щоб окреслити коло суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю та виділити особливості їх адміністративно-правового статусу. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: з'ясувати сутність поняття «система суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю»; виділити коло суб'єктів, що входять до відповідної системи; здійснити аналіз норм чинного законодавства, яке регулює правовий статус відповідних суб'єктів.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна статті полягає у тому, що в ній дістав подальшого опрацювання теоретичний підхід щодо визначення особливостей адміністративно-правового статусу системи суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю.

Виклад основного матеріалу

Починаючи наукове дослідження зазначимо, що система суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю - це впорядкована сукупність державних, самоврядних та внутрішньо-організаційних суб'єктів, наділених відповідними контрольними повноваженнями, які у взаємодії забезпечують законність, якість, професійну відповідальність і належне здійснення нотаріальної діяльності. Особливістю цієї системи є її багаторівневий характер, поєднання публічно-правових і корпоративних засад контролю, чіткий розподіл компетенції між суб'єктами, взаємодоповнюваність форм і методів контролю, а також спрямованість не лише на виявлення порушень, а й на їх попередження та підвищення стандартів нотаріальної діяльності загалом.

Говорячи про органи вищої державної влади як суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю, доцільно згадати перш за все Верховну Раду України. Адже вона є єдиним органом законодавчої влади держави, який серед інших питань врегульовує й здійснення нотаріальної діяльності, а також контроль за її провадженням. Згідно Конституції України серед повноважень Верховної Ради України є такі, як: прийняття законів, здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, а також парламентського контролю у межах, визначених цією Конституцією та законом [1], а це, як зазначає В.Г. Матвєєв, фактично засвідчує відсутність у нас закріпленого чіткого переліку контрольних повноважень парламенту, послаблює його становище в системі державної влади й звужує обсяги здійснення парламентського контролю [2, с. 9]. Всю сферу парламентського контролю Ю.В. Ясенчук поділяє на: контроль, який здійснює безпосередньо Верховна Рада України; контроль, здійснюваний спеціальними постійними органами й посадовцями; контроль, що його здійснюють постійні чи тимчасові робочі органи парламенту; контрольна діяльність народних депутатів України, яку також слід вважати елементом парламентського контролю [3, с. 12].

Також одним із дієвих засобів парламентського контролю В.Г. Матвєєв називає діяльність тимчасових слідчих комісій. При цьому, як наголошує науковець, у постановах Верховної Ради ще при створенні тієї чи іншої тимчасової слідчої комісії не чітко визначаються завдання та коло повноважень таких комісій, що негативно позначається на результативності їхньої роботи [2, с. 11].

Отже, Верховна Рада не лише має регулятивні повноваження відносно нотаріальної діяльності, але й здійснює щодо неї контрольні повноваження, зокрема, через контроль за ефективним розподіленням бюджетних коштів, за діяльністю Кабінету міністрів, зокрема при розгляді та прийнятті рішення щодо схвалення Програми діяльності Уряду, Міністерства юстиції, органів місцевого самоврядування щодо забезпечення конституційних прав та свобод громадян, у тому числі під час забезпечення організації нотаріальної діяльності.

Правовий статус Президента України як суб'єкта контролю за розглядуваною діяльністю обумовлений його визнанням як глави держави, який діє від її імені; гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина; гаранта реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору [4, с.78]. В межах реалізації своїх контрольних повноважень Президент зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності [1]. Перелічені повноваження мають загальний характер відносно нотаріальної діяльності, але спрямовані на забезпечення конституційної відповідності правових засад її провадження.

До контрольних повноважень Кабінету Міністрів України у сферах правової політики, законності, забезпечення прав і свобод людини та громадянина відносяться: забезпечення проведення державної правової політики; здійснення контролю за додержанням законодавства органами виконавчої влади, їх посадовими особами, а також органами місцевого самоврядування з питань виконання ними делегованих повноважень органів виконавчої влади; створення умов для вільного розвитку і функціонування системи юридичних послуг та правової допомоги населенню; забезпечення координацію і контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо запобігання і протидії корупції та ін. [5]. Також Кабінет Міністрів України координує та регулює діяльність Міністерства юстиції, яке опікується організацією функціонування нотаріальної діяльності.

Безпосередньо реалізація функції контролю за діяльністю нотаріату покладена на Міністерство юстиції України й підпорядковані йому місцеві органи юстиції. Правовий статус Міністерства юстиції як основного суб'єкта адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності в Україні С.С. Розсоха визначає як правове становище спеціального центрального органу виконавчої влади у сфері нотаріату, до функціональних завдань якого належить реалізація державної політики сталого розвитку нотаріату, що забезпечується через використання правового інструментарію впливу на нотаріальні правовідносини задля їх виникнення, зміни та припинення, здійснення контролю за нотаріальною діяльністю, захисту прав та інтересів нотаріусів, розвитку інституційної взаємодії в сфері нотаріату [6, с. 164].

Згідно Положення про нього, Мін'юст здійснює контроль за організацією нотаріату та нотаріальної діяльності уповноважених осіб, керівництво державними нотаріальними конторами, перевіряє організацію нотаріальної діяльності нотаріусів, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства, видає та анулює в установленому законом порядку свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю [7]. Окрім цього доцільно відмітити доволі широкі повноваження Мін'юсту в сфері державного регулювання нотаріальної діяльності, зокрема: встановлює умови допуску громадян та посадових осіб органів місцевого самоврядування, уповноважених на вчинення нотаріальних дій, передбачених законом, до провадження нотаріальної діяльності, видає уповноваженим особам свідоцтво про право на вчинення нотаріальних дій щодо оформлення спадкових прав, встановлює порядок виготовлення та знищення печатки приватного нотаріуса, вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та уповноважених осіб; затверджує положення про державний нотаріальний архів, порядок проходження стажування уповноваженими

особами, порядок проведення перевірки організації нотаріальної діяльності державних, приватних нотаріусів та уповноважених осіб, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства, порядок підвищення кваліфікації працівників органів нотаріату, нотаріусів, помічників нотаріусів та уповноважених осіб, установлює правила професійної етики нотаріусів, здійснює аналітично-методичне забезпечення нотаріальної діяльності, узагальнює та регулює нотаріальну практику, готує для нотаріусів та уповноважених осіб роз'яснення з питань, що належать до компетенції Міністерства; забезпечує ведення Єдиної державної електронної системи е-нотаріату, Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів, Єдиного реєстру нотаріусів, Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Спадкового реєстру, Єдиного реєстру довіреностей; забезпечує організацію роботи Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату [7]. Таким чином, безпосередньо Мін'юст є основним спеціалізованим суб'єктом, що виконуючи регулятивні повноваження по відношенню до нотаріальної діяльності, одночасно забезпечує й організацію контролю за нею.

Як окремого суб'єкта контролю в розглядуваній сфері доцільно назвати Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, яка утворюється при Міністерстві юстиції, її основними завданнями є: визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, а також вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю [8]. Іншими словами, названа комісія: по-перше, здійснює попередній контроль за нотаріальною діяльністю шляхом перевірки достатньої кваліфікації претендентів на отримання права на її здійснення; по-друге, має право притягнути до відповідальності нотаріусів у вигляді фактичного позбавлення права на зайняття розглядуваною діяльністю за результатами здійснення контрольних заходів.

Суд, як суб'єкт контролю за нотаріальною діяльністю, має можливість забезпечити виправлення нотаріальних помилок, узагальнення нотаріальної практики, тлумачення чинного законодавства та сприяти дотриманню законності в сфері цивільних правовідносин, що виникають із вчинення нотаріальних дій. Доцільно погодитися з думкою В.В. Баранкової про те, що особливості адміністративно-правового статусу суду як органу контролю полягають в тому, що він є єдиним органом, що своїм рішенням може визнати незаконними: нотаріальну дію, відмову у вчиненні нотаріальної дії, нотаріально посвідчені договори, заповіти, довіреності тощо. Тільки суд також може визнати нотаріуса зобов'язаним відшкодувати шкоду, заподіяну внаслідок його незаконних дій [9].

До інших суб'єктів відносин у сфері державного контролю за нотаріальною діяльністю, позбавлених владних повноважень, але наділених повноваженнями щодо вчинення нотаріальних дій, О.В. Тищенко відносить: власне нотаріальні органи (державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси та державні нотаріальні архіви) та квазінотаріальні органи, особливості статусу яких зумовлені тим, що надання нотаріальних послуг не є визначальною функцією та призначенням цих органів (консульські установи, посадові особи виконавчих комітетів сільських, селищних та міських рад та інші посадові особи, що посвідчують лише у певних (як правило, виняткових) випадках дії, прирівняні до нотаріальних [10, с. 64]. Тож серед суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю доцільно вказати Нотаріальну Палату України та її органи.

Окрім вищеперерахованих суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю доцільно вказати на органи, які здійснюють державний контроль щодо нотаріату в межах своїх специфічних завдань. Насамперед мова йде про правоохоронні органи, зокрема такі, як Національна поліція та Служба безпеки України.

До завдань поліції законом віднесено надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності. Поліція відповідно до покладених на неї завдань: здійснює превентивну

та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та ін. [11]. Перелічені завдання реалізуються у тому числі й у процесі контролю за додержанням законності в сфері нотаріальної діяльності, зокрема, шляхом здійснення перевірок інформації про порушення прав громадян під час її провадження.

На Службу безпеки України у межах визначеної законодавством компетенції покладається захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України. Серед повноважень СБУ передбачено обов'язки виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, проводити їх досудове розслідування, здійснювати відповідно до законодавства профілактику правопорушень у сфері державної безпеки тощо [12]. Означені повноваження можуть бути реалізовані у тому числі й у процесі здійснення контролю за нотаріальною діяльністю.

Специфіка адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів контролю полягає в тому, що такий контроль вони реалізують в межах виконання своїх завдань із попередження, виявлення, припинення та розкриття адміністративних та кримінальних правопорушень, які віднесені законодавством до їх компетенції. Контроль за фінансово-господарською складовою організації нотаріальної діяльності державних нотаріальних контроль здійснюється Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами. Здійснення такого контролю відбувається в процесі інспектування, яке полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю і проводиться у формі ревізії, яка повинна забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб [13]. До елементів, які визначають особливості адміністративно-правового статусу цього суб'єкта контролю, належить таке завдання, як здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів [14].

Суб'єктами контролю за оподаткуванням приватних нотаріусів як самозайнятих осіб є Державна податкова служба. Органами Державної податкової служби на основі Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, здійснюється комплекс контрольно-перевірочних заходів, на предмет дотримання платниками податків – юридичними особами загальних положень податкового законодавства та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи [15]. Особливості правового статусу Державної податкової служби як контролюючого суб'єкта проявляються й у його повноваженнях, зокрема, у контролі своєчасності подання

платниками податків та платниками єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів [16].

Висновки

Підсумовуючи викладене доцільно зазначити, що система суб'єктів контролю за нотаріальною діяльністю складається із суб'єктів, функції та повноваження яких доповнюють один одного, дозволяють охопити контролем всі аспекти провадження нотаріальної діяльності та мають єдність кінцевої мети – забезпечення її відповідності законодавчим вимогам. Розглядувану систему складають: 1) суб'єкти загально-державного рівня, які поєднують в собі нормативно-регулюючі повноваження (у тому числі відносно встановлення правил здійснення нотаріальної діяльності) та окремі повноваження зі здійснення контролю, який стосується розглядуваної сфери (Верховна Рада, Президент, Кабінет Міністрів України); 2) суд як окремий суб'єкт, який здійснює контроль за законністю вчинення нотаріальних дій; 3) суб'єкти внутрішньовідомчого рівня контролю (Мін'юст та його органи); 4) суб'єкти спеціального контрою, які його реалізують в контексті поставлених перед ними завдань: а) захист суспільних правоохоронних інтересів (Національна поліція, СБУ); б) забезпечення публічних фінансових інтересів (Державна податкова служба, Державна аудиторська служба); 5) самоврядні суб'єкти (Нотаріальна Палата України); 6) безпосередньо нотаріуси та інші суб'єкти провадження нотаріальної діяльності, які здійснюють самостійний контроль за неухильним додержанням законодавчих вимог; 7) громадськість (організована та неорганізована), у тому числі засоби масової інформації. Місце кожного із перелічених суб'єктів в означеній системі визначається їх правовим статусом.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Матвєєв В.Г. Стан та актуальні проблеми парламентського контролю. Парламентський контроль: українські реалії та світовий досвід матеріали науково-практичної конференції. Київ. 2005. С. 9-12

3. Ясенчук Ю.В. Аналіз практики здійснення парламентського контролю. Парламентський контроль: українські реалії та світовий досвід матеріали науково-практичної конференції. Київ. 2005. С. 12-16

4. Маслова Я.І. Президент України як суб'єкт публічної адміністрації. Juris Europensis Scientia. Вип. 2. 2021. С. 75-79

5. Про Кабінет Міністрів України Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text

6. Розсоха С.С. Правовий статус Міністерства юстиції України як суб'єкта адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності в Україні. Юридична наука. № 4(106). 2020. С. 159–166

7. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text

8. Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату. постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 923. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/923-2011-%D0%BF#n12

9. Баранкова В.В. судовий розгляд справ, пов'язаних з нотаріальною діяльністю. Юридичний радник. № 2 (80). 2015. URL: http://yurradnik.com.ua/stati/sudoviy-rozglyad-sprav-pov-yazanih-iz-notarialnoyu-diyalnistyu-chastina-persha/

10. Тищенко В.О. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні. Підприємництво, господарство і право. № 4. 2016. С. 62-66

11. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

12. Про Службу безпеки України. Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-

SUMMARY

It is emphasized that the system of subjects of control over notarial activities is an orderly set of state, self-governing and intra-organizational subjects, endowed with appropriate control powers, which in interaction ensure the legality, quality, professional responsibility and proper implementation of notarial activities. A feature of this system is its multi-level nature, a combination of public law and corporate principles of control, a clear division of competence between subjects, the complementarity of forms and methods of control, as well as the focus not only on identifying violations, but also on their prevention and raising the standards of notarial activities in general. It is generalized that the system of subjects of control consists of subjects whose functions and powers complement each other, allow for the control to cover all aspects of notarial activities and have a common ultimate goal - ensuring its compliance with legislative requirements. The system under consideration consists of: 1) subjects of the general state level, which combine regulatory powers (including those related to establishing rules for the performance of notarial activities) and separate powers to exercise control related to the area under consideration (Verkhovna Rada, President, Cabinet of Ministers of Ukraine); 2) the court as a separate subject that exercises control over the legality of notarial actions; 3) subjects of the internal departmental level of control (Ministry of Justice and its bodies); 4) subjects of special control, which implement it in the context of the tasks assigned to them: a) protection of public law enforcement interests (National Police, SBU); b) ensuring public financial interests (State Tax Service, State Audit Service); 5) self-governing subjects (Notarial Chamber of Ukraine); 6) directly notaries and other subjects of notarial activity, who exercise independent control over strict compliance with legislative requirements; 7) the public (organized and unorganized), including the media. The place of each of the listed subjects in the specified system is determined by their legal status.

Keywords: system, subject, control, notary, notarial activity.

XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text

13. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2006 р. № 550. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-%D0%BF#Text

14. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text

15. Про затвердження Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи. Наказ Державної податкової служби України від 09 червня 2023 року № 444. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0444912-23#Text

16. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text